

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת חיי-שרה הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רצ), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת **ישראל אפרים מנשה** שי'
והרה"ח הרה"ת **יוסף משה** שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States ארץ הקודש
1469 President st. ת.ד. 2033
Brooklyn, NY 11213 כפר חב"ד 72915
oh@chasidus.net טלפון: 03-738-3734
718-534-8673 הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

ה . . . . . **מקרא אני דורש**
מערת המכפלה – יבאר הכרחו של רש"י לפרש "מערת המכפלה" בשני פנים: "בית ועלי" על גביו, ו"שכפולה בזוגות", דבכל א' מהם יש יישוב לקושי המתעוררת מהפירוש הב' בדבריו של אברהם לבני חת.
(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה ע' 105)

ח . . . . . **פנינים – עיונים וביאורים קצרים**
ט . . . . . **יינה של תורה**
"ויהיו חיי שרה": חייה האמיתיים של שרה – לאחר פטירתה
ההפרש בין עבודת אברהם לעבודת שרה / ג' דרגות בביטול העולם לעם ישראל /
לאחר מותה נתגלו פעולות חייה / "בראשית – בשביל ישראל שנקראו ראשית".
(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו ע' 145)

יד . . . . . **פנינים – דרוש ואגדה**
טו . . . . . **חרושי סוגיות**
דין ירושת המלכות במלכי ישראל ובזרע דוד – יקשה באריכות וייתור לשונות הרמב"ם גבי ירושת המלכות בזרע דוד; יקדים תמיהה בכללות מה שמלך שלמה בחיי אביו המסופר בההפטרה; יחדש דגדר המלכות בזרע דוד הוא מחודש בכללותו, שהוא דין בהגברא מצ"ע דניתנה לו חשיבות דמלך; עפ"ז יבאר חילוקי הדינים בין מלכי בית דוד לשאר מלכים.
(ע"פ לקוטי שיחות ח"ל ע' 97)

כג . . . . . **תורת חיים**
מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בביאור דרכי ההנהגה הנדרשים בלימוד התורה.

כה . . . . . **דרכי החסידות**
מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מליובאוויטש, ובו סיפור נפלא על מסירות נפשו של האדמו"ר הצ"צ נ"ע עבור שמיעת דברי תורה.

מערת המכפלה

יבאר הכרחו של רש"י לפרש "מערת המכפלה" בשני פנים: "בית ועליה על גביו", ו"שכפולה בזוגות", דבכל א' מהם יש יישוב לקושי' המתעוררת מהפירוש השני בדבריו של אברהם לבני חת

א. בתחילת פרשתנו מספר הכתוב אודות דברי אברהם לבני חת: "אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפני, שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר. ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו, אשר בקצה שדהו, בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאחוזת קבר" (פרשתנו כג, ח"ט). ובפירוש תיבת "המכפלה" – "מערת המכפלה" – מפרש רש"י: "בית ועליה על גביו. דבר אחר: שכפולה בזוגות".

וצריך ביאור (ראה גם במפרשי רש"י – שפתי חכמים. משכיל לדוד. ועוד), למה לא הסתפק רש"י בפירוש הראשון שכתב – "בית ועליה על גביו" (ולכן הוצרך להוסיף הפירוש השני, "שכפולה בזוגות")?

ב. ויש לומר בזה, ובהקדים:

הנה ידוע, כי בדומה לשיטתו של רש"י לפרש "פשוטו של מקרא", גם פירושו של האבן עזרא הוא בדרך כלל לפי דרך הפשט. ובענינו, האבן עזרא כאן מפרש "מערת המכפלה" – מערה בתוך מערה, אך רש"י מפרש "בית ועליה על גביו".

ונתבאר במק"א בארוכה (ראה במדור זה אשתקד. עיי"ש היטב), שמזה שרש"י אינו כותב "מערה ועליה על גביה" וכיו"ב (ע"ד לשון האבן עזרא), אלא מדייק לומר "בית ועליה על גביו"

– מוכח דעתו, שאין המערה עצמה כפולה, אלא שליד המערה עמד בית שהוא "כפול" ("בית ועליה על גביו"); וזה שהמערה נקראת "מערת המכפלה", הוא על שם סמיכותה לבית כפול זה.

לפי זה נמצא, שהתואר "מכפלה" אינו מגדיר את המערה עצמה, אלא רק מהווה סימן על מקומה של המערה, שהיא נמצאת ליד הבית ה"כפול"; ומעתה מובן הקושי שבפירוש זה, כי לפיו נמצא שאברהם נתן שני סימנים על המערה: (א) "המכפלה" – סמיכותה להבית הכפול; (ב) "אשר בקצה שדהו" – שהיא נמצאת בקצה שדהו של עפרון; ולכאורה, די ומספיק בסימן אחד!

זהו איפוא הטעם שלא הסתפק רש"י בפירוש זה, אלא הביא פירוש נוסף – "שכפולה בזוגות" – שלפי פירוש זה, אין תיבת "המכפלה" עוד סימן בלבד למקומה של המערה, אלא שיש בה הסבר וטעם לרצונו של אברהם במערה זו דוקא, כדלקמן.

ג. הנה כוונת רש"י באומריו: "שכפולה בזוגות" – היא שהיה במערה מקום לכמה זוגות, וכפי שפירש רש"י לפני כן (כג, ב), בפירוש הל' "קרית ארבע" – ששם נקברו ארבעה זוגות: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה.

אבל לכאורה קשה (וכמו שהאריך בנחלת יעקב להקשות):

לשון זו של "מערת המכפלה" היא חלק מדבריו של אברהם לבני חות; והרי הם, בני חת, בוודאי לא ידעו שבמערה עתידיים להיקבר כמה זוגות!

יתירה מזו: מסתבר לומר (וכן מפורש בכמה מקומות – ראה זה"א קכז, ב. ועוד; אך הכוונה כאן שהדבר מובן אפילו בדרך "פשוטו של מקרא") שבני חת לא ידעו אפילו מזה שאדם וחווה קבורים במערה זו; שהרי אם היה עפרון יודע מזה, בוודאי לא היה מסכים למכור את השדה במחיר כזה, אלא היה דורש דמים מרובים ביותר, בהתאם להיורק והחשיבות שבדבר – מקום קבורתו של אדם הראשון, יסוד המין האנושי כולו!

אם כן, כיצד משתמש אברהם בתואר "מערת המכפלה" – במשמעות זו "שכפולה בזוגות" – בדבריו לבני חת, שאינם מבינים בכלל את משמעות הענין?!

ד. ואכן, בגור אריה מפרש בפשטות: "אף על גב דעדיין לא נקברו שם הזוגות, כך אמר שראוי לקבור שם ד' זוגות, לפי שהיתה המערה באופן זה מחזיק ברחבה לקבור שם ד' זוגות".

אך עדיין אינו מובן – כיון ששטח המערה מחזיק ארבע זוגות, פירוש הדברים שיש בו מקום לשמונה אנשים; ואם כן, למה קוראים לו בשם "מכפלה", על שם כפל הזוגות, ולא על שם שמונת היחידים?!

לקראת שבת

ז

וצריך לבאר, שבתואר "המכפלה" התכוון אברהם להסביר למה הוא רוצה דוקא מערה

זו:

הרי בני חת אמרו לו "במבחר קברינו קבור את מתך" – למה איפוא מבקש אברהם דוקא את המערה של עפרון?

לכן הדגיש אברהם שמדובר ב"מערת המכפלה", שיש בה מקום כפול המיועד לזוג – איש ואשתו; ומעתה מובן, שברצונו לקבור את שרה במקום כזה שיהיה בו מקום (לאחר מכן) גם עבורו בעצמו, בן זוגה של שרה. ויתירה מזו, ברצונו שקבר זה של שרה יהיה מקום של בית קברות למשפחתו בכלל, שלכן חפץ הוא דוקא במקום שיש בו כמה קברים, המיועדים לכמה זוגות ("שכפולה בזוגות").

ה. אמנם לפי פירוש זה, יש לכאורה סתירה בכל סגנון דברי אברהם:

בתחילת דבריו, הוא מדבר באופן דבקשה ותחינה – "אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפניי", כלומר: אנה תסייעו לי במצב בהול זה, שבו "מתי" נמצא "לפניי" – צער גדול, וממהר אני ביותר לבטל צער זה על ידי קבורת שרה (באיזה אופן שיהיה);

ומיד לאחר מכן הוא דורש בסגנון הפוך: "ויתן לי את מערת המכפלה" – כלומר: אינני מסתפק בפחות משמונה קברים! ...

ולכן מקדים רש"י את הפירוש שהמערה נקראת "מכפלה" רק על שם סמיכותה לה"בית ועליה על גביו" – שלפי זה מובן היטב סגנונו של אברהם, כי אין הכוונה בתיבת "המכפלה" להגדיל את שטח מערת הקבורה כלל.

[ויש להוסיף, שלפי זה מובן טעם נוסף (מלבד משנ"ת במדור זה אשתקד, כנ"ל) לשיטת רש"י – שלא פירש כהאבן עזרא שהמערה עצמה היתה כפולה, "מערה בתוך מערה", אלא רק שהמערה עמדה ליד בית שהוא היה "כפול":

כיון שסגנון הכתובים משמעו שאברהם לא בא להגדיל את שטח המערה, אלא אדרבה, הוא דורש דבר קטן לפי ההכרח בלבד – לכן קשה לפרש שאברהם בא בלשון "המכפלה" להדגיש את גודל שטח המערה, שיש בה (לא רק מערה אחת, אלא) "מערה בתוך מערה".]

הקושי הנ"ל שבפירוש זה, למה הוצרך אברהם לתת שני סימנים למקום המערה (גם זה שהיא "בקצה שדהו", וגם זה שהיא ליד הבית ה"כפול") – אינו קושי כה גדול, שהרי מצינו בכמה מקומות שנותנים שני סימנים לדבר מסויים.

קניית המערה בכסף מלא

ויתן לי את מערת המכפלה גוי בכסף מלא יתננה לי

אשלם כל שוויי, וכן דוד אמר לארונה בכסף מלא

(כג, ט ופרשי"י)

לכאורה תמוה מה שמוסיף רש"י "וכן דוד אמר לארונה בכסף מלא", הרי הלשון "בכסף מלא" נאמר גם כאן, ומה מוסיף לנו בהבנת הכתובים שגם דוד אמר לארונה "בכסף מלא"?

וי"ל, דבזה ביאר לנו רש"י מה שהדגיש אברהם שמוכן לשלם כל שווי:

דכמו שמצינו אצל דוד, שאף שכשכבש את ירושלים מארונה זכה בה כבר מדין כיבוש, מ"מ לא רצה לבנות בה מזבח עד ששילם עבורה כסף מלא, וכמ"ש (דברי הימים א כא, כד) "כי לא אשא אשר לך לה' והעלות עולה חנם", שרצה דוד שלא יהי' לארונה שום שייכות למקום המזבח, ולכן שילם לו בכסף מלא, שבזה סילק את זכותו של ארונה מהמקום מכל וכל.

ועד"ז היתה כוונת אברהם בקניית מערת המכפלה "בכסף מלא", דאע"פ שהי' בידו ליטלנה מן הדין, שהרי אמר לו הקב"ה "לזרעך אתן את הארץ הזאת" (וכדפרשי"י לעיל כג, ד), מ"מ שילם לעפרון כסף מלא כדי לסלק את זכותו מן המערה לגמרי.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י עי' 60 ואילך)

בא בימים גם אחרי שכבר בא בימים

ואברהם זקן בא בימים (כד, א)

בכלי יקר הק' "הרבה מפרשים תמהו והלא כבר נאמר [בפ' וירא] ואברהם ושרה זקנים באים בימים, והי' כמו ל"ז שנים בין שני זמנים אלו", וא"כ מהו שנאמר כאן "ואברהם זקן בא בימים", שרק עתה נודקן?

ויש לבאר זה:

פירוש התיבות "בא בימים" באופן מילולי הוא, שהוא "בא" ונכנס בתוך הימים שלו. ובאמת יש בפירוש זה משמעות עמוקה, שהימים והמאורעות שעברו על האדם אינם כמו דבר העובר וחולף, כ"א כל יום ומאורע פועל ומשפיע על האדם, עד שניכרים בתויו פניו המאורעות שעברו עליו.

וכמו שרואים, שאין כל בני אותו גיל דומים זל"ז, ולפעמים נראה א' מהם מבוגר מזולתו, כי המאורעות שעברו עליו נגעו ללבו והשפיעו על תויו פניו, עד שנראה יותר מבוגר.

והנה מטבע הדברים, ככל שאדם מתבגר אין המאורעות העוברים עליו משפיעים עליו, אם מפני שנעשה מתון יותר, או לפי שהדברים כבר אינם תופסים אצלו מקום.

ולכן אף שכבר נאמר "ואברהם ושרה זקנים באים בימים", שהמאורעות שעברו עליהם השפיעו על גופם כו', מ"מ אחרי שעברו עליהם עוד ל"ז שנים, יש צורך להודיע ולחדש שגם המאורעות דל"ז שנים אלו השפיעו עליו, והותירו רושם בו, באופן של "בא בימים". וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ה עי' 89 ואילך)

”ויהיו חיי שרה”:

חייה האמיתיים של שרה – לאחר פטירתה

ההפרש בין עבודת אברהם לעבודת שרה / ג' דרגות בביטול העולם לעם ישראל / לאחר מותה נתגלו פעולות חייה / "בראשית – בשביל ישראל שנקראו ראשית"

שום דבר בעולם אינו בדרך מקרה ח"ו, וכ"ש וק"ו דבר ועניין בתורה – בוודאי שהוא בהשגח"פ. ואם-כן גם שמות הפרשיות שבתורה¹ ה"ה בכוונת מכוון והם מורים על תוכנה ועניינה של הפרשה.

בנוגע לפרשתנו נראה לכאורה בדיוק להיפך: שם הפרשה הוא "חיי שרה", ואילו תוכנה של הפרשה הוא "מות שרה". דלא זו בלבד שכל הפרשה כולה היא לאחרי מות שרה, הנה הפרשה מלאה מאורעות שבמידה מסויימת הם גם באופן הפכי מחייה של שרה.

ובפרטיות, המאורעות דפרשתנו הם: קניית שדה המכפלה וקבורת שרה; שליחות אליעזר למצוא שידוך ליצחק; "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" ו"אלה תולדות

1. שכמה מהם נקראו כך כבר בש"ס (ראה מגילה כט, ב. ועיין לקוטי שיחות ח"ה ע' 57 הערה 1 ובשוה"ג). ובוודאי שכן נקראות הסדרות ע"י כל ישראל משך אלפי שנה. ראה בארוכה בלקו"ש ח"ה עמ' 57 ואילך.

לקראת שבת

י

ישמעאל". דכל אחד מהם הוא לכאו' לגמרי להיפך מ"חיי שרה":

קניית שדה המכפלה וקבורת שרה – ה"ה קשור עם מותה של שרה ולא עם חייה; נישואי יצחק ורבקה הביאו ל"וינתם יצחק אחרי אמו"² – "ומשמתה הוא מתנחם באשתו", ואם כך יש בהם ענין שהוא תמורת חיי שרה; "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" ו"ואלה תולדות ישמעאל" – הרי הם לגמרי להיפך מהוראת שרה בחייה "גרש את האמה הזאת ואת בנה". וכיצד שייך לומר שהפרשה כולה קשורה עם חייה של שרה?!

* * *

מקודם יש להבין את מהותה של שרה, ואזי נוכל לבאר כיצד אדרבה, כל ענייני הפרשה מורים שחיי שרה לא נפסקו לאחר מאה ועשרים ושבע שנים, ואדרבה הם באים לידי ביטוי דוקא בפרשה זו שלאחרי מותה, ביתר שאת ועוז.

דהנה מצינו חילוק עיקרי בין אברהם ושרה והיחס שלהם לתולדותיהם:

אברהם, כפשוטו, לא היה רק אביו של יצחק – אלא גם של ישמעאל. ועד שחז"ל אומרים שכשאמר לו הקב"ה "בנך יחידך אשר אהבת" שאל אברהם "שניהם בנים, שניהם יחידים, שניהם אהובים"³. ויתירה מזו: ישמעאל נולד לאברהם קודם יצחק. מאברהם נולד לא רק עם ישראל, אלא גם אומות אחרות, וכהבטחת הקב"ה⁴ "אב המון גויים נתתיך", "אב לכל העולם"⁵.

ואילו שרה היתה אמו של יצחק בלבד, ושייכותה היא אך ורק לישראל⁶.

ועד"ז הוא החילוק הכללי בין עבודת אברהם לעבודת שרה:

אברהם פירסם אלוקות לכל סוגי בני האדם, "הקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה פה כל עובר ושב"⁷, לרבות ערביים שמשתחווים לאבק רגליהם⁸ – מבלי להתחשב במעמדם ומצבם, והאם ההשפעה עכשיו תשנה אותם גם לאחר זמן או לא.

משא"כ שרה – (משנולד יצחק) ההשפעה וההמשכה האלוקית שהיא הביאה לעולם,

---

2. כד, סז וברש"י. וראה פדר"א פל"ב.

3. סנהדרין פט, ב. פדר"א פל"א. תנחומא, ב"ר ופרש"י – עה"פ (וירא כב, ב). ועוד.

4. לך יז, ה.

5. פרש"י שם.

6. ולהעיר, שעשו בנו של יצחק ה' "ישראל מומר" (קידושין יח, רע"א). משא"כ ישמעאל (ראה בארוכה לקו"ש חט"ו עמ' 191 ואילך – יובא בעזה"י"ת במדור זה בשבוע הבא).

7. ראה סוטה יו"ד סע"ו ואילך. ב"ר ספנ"ד. ספל"ט. פמ"ג, ז. פמ"ט, ד.

8. ראה ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י וירא יח, ד.

לקראת שבת

יא

היתה אך ורק למקום הראוי, לצורך יצחק (כמרומוז בסיפור הגמרא⁹ על רבי בנאה, ומבואר בארוכה בחסידות¹⁰, ואכ"מ).

במיוחד התגלה חילוק זה בין אברהם ושרה ביחסם לישמעאל: שרה שתפקידה להשפיע רק ליצחק אמרה¹¹ "גרש את האמה הזאת ואת בנה, כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק"; ואילו אברהם שהמשיך אלוקות לכולם "וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו", ועד שביקש (ופעל) "לו ישמעאל יחיה לפניך"¹².

בעיני שרה אין לישמעאל שום תפיסת מקום לצד יצחק, ואסור שיקבל את השפעת אברהם ביחד עם יצחק – עם ישראל.

* * *

נקודה זו – ההשפעה אך ורק לישראל – היא הנקודה התיכונה דכל הפרשה "חיי שרה", דכאן דוקא נראה ונגלה אופן השפעת שרה, שכל ההשפעות יהיו אך לישראל. ובפרטיות:

רכישת מערת המכפלה: מערת המכפלה היתה מקום קבורת אדם וחווה, ובמילא ה"ה קשורה עם כל המין האנושי ולא רק עם ישראל. וכאן מצינו איך שאברהם השתדל לקנותה לקבורת שרה, וממנה לג' אבות ואמהות, שמערת המכפלה תהיה שייכת אך ורק לעם ישראל. שזה עצמו מורה שישראל הם העיקר דאדם וחווה, וכל שאר האומות אינן נחשבות למאומה לצד ישראל.

יתירה מזו: אברהם אומר לבני חת "גר ותושב אנכי עמכם" – "אם תרצו הריני גר, ואם לאו כו' אטלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת", דמשמעם של דברים הוא: כל בריאת העולם היא בשביל ישראל ובשביל התורה¹³, ארץ ישראל הוא מקום המיוחד לעם ישראל, וישיבת בני חת בארץ ישראל היא רק כדי שהם ימסרוה לישראל¹⁴. ועל כן, אם הם מוכנים למוכרה לאברהם, אזי "הריני גר" – דהסדר הוא שבתחילה אברהם הוא גר, ואז הוא מקבל את ארץ ישראל. אבל אם הם אינם מוכנים

9. ב"ב נח, רע"א.

10. ראה אורי-התורה (לאדמו"ר הצמח צדק) ד"ה רבי בנאה פרשתנו קכ, א ואילך. תמב, ב ואילך. תורת-חיים (לאדמו"ר האמצעי) פרשתנו קכה, ד ואילך. ועוד.

11. וירא כא, יא.

12. ראה זח"א רה, ב: "אברהם לא ידענו כו' לא אשתדל עלן כמה דאשתדל על ישמעאל דאמר לו ישמעאל".

13. ראה פרש"י בראשית א, א.

14. דכל חלק באר"י יש לו זמן מיוחד ודרך מיוחדת שבו מסרו הקב"ה לעם ישראל: כללות אר"י נמסרה בזמן יהושע (דאם היה נמסר קודם לכן היה "תרבה עליך חייית השדה" (עקב ז, כב), ובדרך כיבוש. ומערת המכפלה נמסרה לישראל בזמן אברהם ובדרך קניה (וארץ קניז, קניזו וקדמוני עתידיים להיות לעתיד ובדרך ירושה (פרש"י לך טו, יט. ב"ר ספמ"ד)).

לקראת שבת

למוכרה, בטלה מציאותם, כיון שהם מתנהגים היפך מטרת בריאתם, ואזי "הריני תושב ואטלנה מן הדין"!

וכל זה בא מכוחה ועבודתה של שרה, כהקדמת הכתוב "ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר" – דוהי ההוראה דשרה, שהעולם וכל אשר בו שייך אך ורק לישראל.

שליחות אליעזר למצוא שיידוך ליצחק: בחלק השני של הפרשה, מתגלים "חיי שרה" בדרגא גבוהה יותר, דאם בחלק הראשון הודגש איך שמציאותם של אדם וחווה היא רק עבור ישראל, וכל המין האנושי הוא עבור ישראל, נתוסף כאן, שגם אלו שלכאורה יש להם שייכות מסויימת לאברהם, גם הם אינם במציאות לצד יצחק וישראל.

אליעזר היה "דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים"¹⁵. ובסיפור זה גופא מסופרים בתורה כו"כ ניסים שנעשו לו, ועד שחז"ל לומדים מאריכות הסיפור בתורה ש"יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים כו"¹⁶, ועם זאת אברהם לא היה יכול לשדך את יצחק עם בתו של אליעזר, כי "בני ברוך ואתה ארוך, ואין ארוך מדבק בברוך"¹⁷.

כלומר: מבלי הבט על כל המעלות של אליעזר – הרי הוא שלא בערך ליצחק. ולא רק שהוא במדרגה נמוכה ממנו, אלא שלגבי ה"ברוך" ה"ה" "ארוך"!

"ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" – כאן מתגלית דרגה נעלית עוד יותר, שגם אלו שהם ממש תולדותיו של אברהם, הנה לגבי יצחק אין להם שום ערך ותפיסת מקום:

אחרי שהתורה מספרת ש"ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה וגו' ותלד לו" – אומר הכתוב¹⁸ "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפלגשים גו' נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו גו"¹⁹. ועד"ז בשייכות לבני ישמעאל, שאף שהם "בני ישמעאל בן אברהם" – מוסיפה התורה "אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה" שכל מציאותו של ישמעאל ותולדותיו עד סוף כל הדורות, זה רק "שפחת שרה" ואינם בערך ליצחק בן שרה.

* * *

אפשר עדיין להקשות: סוף כל סוף הרי כל העניינים האלו נעשו אחרי הקכ"ז שנה של שרה, ואילו המשמעות של "חיי שרה" היא אותם שנים שחייתה כפשוטו בעולם הזה – ואיך מתאים לומר שדוקא אחרי מותה נקראת הפרשה "חיי שרה".

15. יומא כח, ב. פרש"י לך טו, ב.

16. ב"ר פ"ס, ח. פרש"י פרשתנו כד, מב.

17. פרש"י פרשתנו כד, לט. מב"ר פנ"ט, ט.

18. פרשתנו כה, ה"ו. וראה כלי יקר שם: "כי כך רצתה שרה כו".

19. וראה סנהדרין צא, א. אוה"ח עה"פ.

לקראת שבת

יג

והביאור: את כל העניינים הללו פעלה שרה עוד בחיים חיותה בעלמא דין, שבמשך חייה פעלה שכל ההמשכות והמציאות הקיימת הכל בכל מכל הוא אך ורק עבור ישראל. אלא שבגלוי זה נראה רק לאחרי מותה, דלאחר שסיימה את עבודתה והגיעה עת השכר – התגלה השכר על פעולתה בעולם הזה. ולכן נקראת הפרשה "חיי שרה" כי בה נתגלה ונראה מה פעלה במשך קכ"ז שנות חייה.

שיחתן של עבדי אבות

על פרשת שליחות אליעזר עבד אברהם אמרו חז"ל (בראשית רבה פ"ס, ח הובא בפרש"י פרשתנו כד, מב) "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנינים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה".

ויש לפרש מאמר חז"ל זה ע"פ דרך החסידות:

אמרו חז"ל (ברכות לג, ב) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שא"א לדעת מראש מה יהי מצב האדם בנוגע לתורה ומצוות, כי יש לו בחירה חפשית על עבודתו.

אך כ"ז כשמדובר ב"תורתן של בנינים" – היראת שמים והתורה ומצוות של בני ישראל במשך הדורות. אבל כשמדובר על "שיחתן של עבדי אבות" הרי הובטח אליעזר כבר לפני זה ש"ישלח מלאכו לפניך והצליח דרכך", שתהי' לו הצלחה בשליחותו.

הטעם לזה הוא כי מדובר במצב רוחני של "שיחתן של עבדי אבות":

שיחתן – אמרו חז"ל (ברכות כו, ב) "אין שיחה אלא תפלה", שאם יש לאדם הכרה ברורה שא"א לו לסמוך על כוחותיו וצריך להתפלל ולבקש את הכל מאתו ית' אז מובטחת לו ההצלחה.

עבדי אבות – הכלל הוא "כל מה שקנה עבד קנה רבו" (פסחים פח, ב). שאם מרגיש האדם שאף שפעל גדולות ונצורות – אין לו חשיבות בפ"ע, וכאין נחשב לגבי הבורא ית"ש, אזי מובטח לו מלמעלה שבכל אשר יפנה יצליח.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ה ע"י 99 ואילך)

להוסיף בנינים לאבינו שבשמים

כי אל ארצו ואל מולדתי תלך ולקחת
אשה לבני לייצחק
(כד, ד)

השליחות הראשונה שמצינו בתורה היא שליחת אברהם את אליעזר עבדו לחרן, לקחת אשה לבנו.

ויש ללמוד מזה הוראה בעבודת האדם לקונו:

השליחות הראשונה במעלה המוטלת על האדם היא לעשות את כל התלוי בו, לפעול הענין ד"פרו ורבו", לקרב עוד יהודים לתורה ומצוות, שיתווספו עוד "בנינים" לאבינו שבשמים, וכמאמר חז"ל (סנהדרין יט, ב) "כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו".

וכמו שאברהם שלח את אליעזר עבדו עד לחרן, "חרון אף של מקום בעולם" (פרש"י ס"פ נח) כמו"כ על האדם ללכת גם למקומות שהם "ריקים" מתומ"צ כדי למצוא שם עוד יהודי ולקרבו לעבודת השי"ת, עד שגם אותו יהודי יפעול גם הוא לקרב עוד יהודים לאביהם שבשמים.

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ה ח"א ע"י 84 ואילך)

חדושי סוגיות

דין ירושת המלכות במלכי ישראל ובזרע דוד

יקשה באריכות וייתור לשונות הרמב"ם גבי ירושת המלכות בזרע דוד; יקדים תמיהה בכללות מה שמלך שלמה בחיי אביו המסופר בהפטרה; יחדש דגדר המלכות בזרע דוד הוא מחודש בכללותו, שהוא דין בהגברא מצ"ע דניתנה לו חשיבות דמלך; עפ"ז יבאר חילוקי הדינים בין מלכי בית דוד לשאר מלכים

א.

יקשה באריכות הרמב"ם גבי מלכי בית דוד, ויוכיח דמלכותם הוא
מגדר אחר מעיקרא

איתא ברמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ז) בדין ירושת המלכות, וז"ל: "מאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם שהמלכות ירושה שנאמר (שופטים יז, כ) למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל... ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המינויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם, והוא שיהי' הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה", ואח"כ ממשיך הרמב"ם בנוגע למלכות בית דוד, "כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם שנאמר (ש"ב ז, טז) כסאך יהי' נכון עד עולם ולא זכה אלא לכשרים כו' אע"פ שלא זכה אלא לכשרים לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם, הקב"ה הבטיחו בכך כו'".

לקראת שבת

ולכאורה דברי הרמב"ם צריכים ביאור: מאי קמ"ל באריכות דבריו אודות מלכות דוד, "כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם כו' ולא זכה אלא לכשרים כו'" – הרי הן הן הדברים שכתב לעיל בנוגע לכל מלך (ולא רק מלכות אלא כל שררה ומינוי שבישראל), ומהו החידוש בדוד המלך לגבי שאר המלכים?

לכאורה הי' נראה, דאף ש"המלכות ירושה", מ"מ אפשר להיות שהמלכות תפסק מזרעו כי לא יהי' לו בן הראוי למלא מקום אבותיו בחכמה ובריאה, וזהו החידוש במלכות בית דוד, שהקב"ה הבטיחו ש"לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם", משא"כ בשאר המלכים (וכן בשאר שררות), שאף שהיא ירושה, אין הכרח והבטחה שלא תפסק מזרעו.

אבל קשה לומר שזו לבד היא כוונת הרמב"ם, דהא תוכן ענין זה כבר כתב הרמב"ם בהמשך הפרק (ה"ט), וז"ל "מלכי בית דוד הם העומדים לעולם שנאמר כסאך יהי' נכון עד עולם אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מביתו", ואמאי כפל דבריו עוה"פ אודות הבטחה זו לדוד, שמלכותו תכון לעולם?

ועוד זאת: מהא דהרמב"ם כייל הך ענין ש"לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם" עם פרטי דיני ירושת המלכות, משמע, שאין זה ענין צדדי (שהקב"ה הבטיחו שבפועל תכון מלכותו לעולם), אלא זהו דין הנוגע לעצם גדר ירושת המלכות אצל מלכי בית דוד. והיינו דאיכא חילוק עיקרי בין ירושת מלכות בית דוד לירושת המלכות בשאר מלכים (ושאר ענייני שררה ומינויין שבישראל).

אמנם, כבר נתבאר בזה במ"א בארוכה¹, ע"פ דיוק לשון הרמב"ם "כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם", והיינו שדוד זכה לא רק ל"מלכות" אלא ל"כתר מלכות", ש"כתר מלכות" לא נמצא אלא במלכי בית דוד בלבד. ועד"ז כתב הרמב"ם לאח"ז (ה"ח) "נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל כו' ה"ז מלך וכל מצות המלכות נוהגות בו אע"פ שעיקר המלכות לדוד כו'" – הרי שאף שחלים כל דיני המלך על המלך משאר שבטי ישראל, מ"מ אין בו "עיקר המלכות", דזה שייך לזרע דוד בלבד.

וזהו שכתב הרמב"ם בספר המצות (מל"ת ס"ב²) שכל מלך שאינו מ"זה הזרע הנכבד, לענין מלכות נכרי קרינא ב'י' כמו שכל זרע אחר בלתי זרע אהרן לענין עבודה זר קרינא ב"י" – כי מלכות בית דוד היא חפצא אחרת בענין המלוכה.

ב.

יקדים ע"ז מהכתובים דההפטרה, דתמוה מה שמלך שלמה בחיי אביו

יובן כ"ז בטוב טעם, בהקדם הדיוק בהכתובים דהפטרת פרשתנו (מריש ספר מלכים):

(1) ראה לקוטי שיחות חכ"ח ע' 109 ואילך. וש"נ.

(2) וראה השקו"ט בביאור הרי"פ פערלא

לקראת שבת

יז

הנה, בכתובים אלו מסופר (מ"א א, ה ואילך) ע"ד השתלשלות הדברים שהביאו לשבועת דוד לבת שבע "כי כאשר נשבעתי לך בה' אלוקי ישראל לאמר כי שלמה בנך ימלוך אחרי והוא ישב על כסאי תחתי כי כן אעשה היום הזה" (שם, ל).

ובהמשך הכתובים³ מסופר שדוד ציוה לצדוק הכהן ולנתן הנביא ובניהו בן יהוידע להרכיב את "שלמה בני על הפרדה אשר לי" ("סימן לו שימלוך ותחלת הגדולה שאין הדיוט רוכב על סוסו של מלך"), "ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל גו' ואמרתם יחי המלך שלמה" (שם, לג-לד. ובפרש"י), וכן עשו בפועל בחיי דוד, וכמ"ש בהמשך הכתובים (שם, לח ואילך), ועד שיהונתן בן אביתר הכהן סיפר לאדוניו איך ששלמה מלך, "וגם ישב שלמה על כסא המלוכה", "וגם ככה אמר המלך ברוך ה' אלוקי ישראל אשר נתן היום יושב על כסאי ועיני רואות" (שם, מו. מח), ואדוניו ירא את המלך שלמה ואחז בקרנות המזבח שלא יהרגו שלמה ע"ז שמורד במלכותו (ראה שם, נ ואילך-4).

ומזה נראה שמה שאמר דוד "כי כן אעשה היום הזה" היינו (לא רק הבטחה ששלמה ימלוך לאחר פטירת דוד, אלא) ששלמה הוכתר ממש למלך בחיי דוד⁵.

ולפום ריהטא תמוה: א) הרי אמר לו הקב"ה לדוד (שבת, ל, סע"א) "כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא", דמשמע מזה עכ"פ שמלכות שלמה לא הותחלה עד לאחר פטירת דוד. ב) ובכלל צ"ע בזה, דהא אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד (ראה חולין ס, ב. פרש"י בראשית א, טז. ועוד), וכמאמר (סנהדרין ח, א. רש"י וילך לא, ז) "דבר אחד לדור כו'", וכנ"ל ש"אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא"⁶?

ומה דמצינו אכן כמה שמלכו בחיי אבותיהם (כמו יהושפט שהמליך את יורם בחיי שנתיים (פרש"י מ"ב ח, טז), אחזיהו שמלך בחיי יהורם אביו (פרש"י שם ט, כט), עוזי' בימי אביו אמציהו (פרש"י שם יד, כב; טו, ח), ועוד כיו"ב), אי"ז שייך לנדרו"ד, דהא התם עברה המלוכה מהאב אל הבן, ונתבטלה מלוכת האב (כיון שלא הי' ראוי למלוך מחמת חולי וכיו"ב), וכמבואר במפרשים⁷, שהוא ע"ד מ"ש בתשובת הרשב"א (ח"א סי' ש) והובא ברמ"א (או"ח

לסהמ"צ לרס"ג ח"ג פרשה ז (ק"ח, ג). ואכ"מ.

3) שלכמה מנהגים אומרים גם המשך הפסוקים דמ"א בהפטורה, משא"כ לפי מנהגנו מסיימים (כמנהג הרמב"ם בסדר תפילות שלו בסוף ספר אהבה. ועוד) בפסוק לא – ראה בפרטיות לקו"ש חכ"ה ע' 107. וש"נ.

4) אלא שלפועל לא נהרג (ראה מ"א שם, נב ויאמר שלמה אם יהי לבן חיל גו"). ולהעיר

6) ראה חכמת מנוח לשבת שם.

7) ראה שו"ת דברי נחמי' אה"ע סמ"ח בסופו.

שו"ת אבני נזר יו"ד סשי"ב אות פה ואילך (וע"ש

ממגילה יד, ריש ע"ב). וראה לקמן סס"ה ובהערה

19.

5) ראה מלבי"ם בפסוקים הנ"ל (מו, מח. נא.

לקראת שבת

סנ"ג סכ"ה), ב"ש"ץ שהזקין ורוצה למנות בנו לסייעו לפרקים . . שאם ממלא מקומו בשאר דברים בנו קודם לכל אדם, ועד"ז הוא לענין ירושת המלוכה, דכאשר אין האב יכול למלוך מאיזו סיבה זוכה הבן במלוכה בתורת ירושה (בחיי האב); משא"כ בנדוד, אף שהי' זה בעת ש"המלך דוד זקן" (מ"א בתחלתו), מפורש בדברי הימים (דה"א פרק כח-כט⁸) שדוד מלך בפועל גם אחרי שנמשך שלמה למלך⁹.

ולא דמיא כלל להזמן שברח דוד מפני אבשלום בנו (באמצע ימי מלכותו) דאיתא ע"ז בירושלמי (ר"ה פ"א ה"א. הוריות פ"ג ה"ב) ד"אותן ששה חדשים שהי' דוד בורח מפני אבשלום שעירה הי' מתכפר כהדיוט", דהלא התם הי' זה בעל כרחו (מחמת בריחתו מפני אבשלום), אבל אינו מסתבר כלל שיעביר המלוכה מידו ברצונו בחייו.

ובפרט שי"א (ראה שו"ת אבני נזר יו"ד סשי"ב בהגהה לאות כז. ועוד¹⁰), שגם באותן ששת החדשים הי' לו דין מלך, שלכן שמעי שקללו אז הי' לו דין מורד במלכות וחייב מיתה¹¹, אלא שבנוגע לשעיר יש דין מיוחד שאינו אלא במי "שאיין על גביו אלא ה' אלוקיו" (משנה הוריות י, א. וראה רמב"ם הל' שגגות פט"ז ה"ו), וכיון שדוד הי' אז נרדף והי' ירא מפני אבשלום לא מקרי "איין על גביו אלא ה' אלוקיו" בפועל.

ופשיטא שאיין זה דומה כלל להא שמצינו מלכי בית דוד ומלכי ישראל בזמן אחד, ולדעת הרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ח) "נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל כו' הרי זה מלך וכל מצות המלכות נוהגות בו" – כי שם שני מלכים הם בשני מקומות שונים, זה ביהודה וזה בישראל [נוסף על החילוק בסוג המלוכה שזה ממלכי בית דוד וזה ממלכי ישראל, ששונים במהותם, כדלקמן בארוכה].

ג.

יחדש דהם ב' גדרים במלוכה אי הוא חלות המסונב רק החפצא דהמלכות
או שהוא השיכות עצמית בהנברא

לכאורה הי' אפשר לבאר זה, ע"פ דברי הגמ' (סנהדרין צח, סע"ב) "עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר שנאמר (ירמ' ל, ט) ועברו את ה"א ואת דוד מלכם אשר אקים להם, הקים לא נאמר אלא אקים א"ל ר"פ לאביי והכתיב (יחזקאל לו, כה) ודוד עבדי נשיא להם לעולם כגון

אות פז הראי' מיותם בן עוזי' ע"פ הוריות י, א).
וראה צפע"נ להוריות יא, ב ד"ה התם שבת.

8) וראה אברבנאל למלכים כאן.

9) ראה מלבי"ם שם כט, כו-כח. ולכאורה גם

זה ד"וימליכו שנית לשלמה בן דוד וימשחו לה'
לנגיד" (דה"א שם, כב), שנמלך לא רק ע"י אנשי

ירושלים, הי' גם בחיי דוד (ראה רד"ק עה"פ.
אברבנאל כאן).

10) אבל ראה מאירי הוריות יא, סע"א. פרשת
דרכים דרוש יא בסופו. ועוד.

11) ראה ש"ב יט, כב. מ"א ב, ה. שם, לו ואילך
(ובמפרשים שם). צפע"נ להוריות י, א ד"ה פרט.

לקראת שבת

יט

קיסר ופלגי קיסר", "מלך ושני לו כן דוד החדש מלך כדכתיב ודוד מלכם אשר אקים ודוד המלך שני לו כדכתיב נשיא להם ולא כתוב מלך" (פרש"י¹²). שמזה מובן, שגם במלכות בית דוד עצמה, יש אפשרות של שני גדרים במלכות, קיסר ופלגי קיסר, ולפ"ז אפשר לומר מעין זה גם בתחלת מלכות בית דוד, במלכות שלמה ודוד, ששניהם היו מלכים, אלא שהם ע"ד קיסר ופלגי קיסר.

אבל גם זה דוחק, דפשיטא ששני "מלכים" אלו אינם שוים בתוקף מלכותם, וכלשון הגמ' "ופלגי קיסר" (חצי קיסר), "ושני לו", ולא מצינו שבאותו הזמן הי' אחד משניהם (דוד או שלמה) באופן ד"שני לו".

ועל כן נראה ההסברה בזה, דענין המלכות יכול להיות בשני אופנים: א) התפקיד והחפצא דמלוכה, שהן הפעולות והנהגות המלוכה (בלשון הכתוב (פינחס כז, יז. ובספרי (ורש"י) שם) "אשר יצא . . . ואשר יבוא לפניהם", וכן הפרטים שביארם שמואל הנביא (ש"א ח, יא ואילך. רמב"ם הל' מלכים ספ"ד)). ב) ענין המלכות בשייכות להגברא, דהוא אדם הנקרא מלך (היינו דהוא במעלה וחשיבות דמלך מצ"ע, אף בלא שיעשה בפועל התפקידים דמלך¹³), ר"ל רק לענין זה דחלים בו דיני ההנהגה המיוחדים שישנם במי שהוא מלך.

וזהו הענין ד"כתור מלכות" שזכה בו דוד, "לו ולבניו הזכרים עד עולם" – לא רק שהם ימלכו בפועל, אלא שהם יהיו מלכים בחשיבות ויהי' בזרעם דינים הנוהגים באדם שהוא מלך. והוא "עיקר המלכות" השייך לזרע דוד בלבד, כי אינו רק הנהגת המלוכה, אלא החשיבות והמעלה שבהגברא הנקרא מלך, שניתן ברוד וזרעו עד עולם.

ועפ"ז מובן קשר הדברים ברמב"ם, שבהמשך לדיני ירושת המלכות (ושאר שררות ומינויין שבישראל), כותב ע"ד מלכות בית דוד, ומדייק שהיא באופן ש"לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם" – שאין זו הבטחה צדדית, אלא ענין המוכרח מצד עצם גדר מלכות בית דוד.

פירוש, דכאשר המלוכה היא רק מסובבת ממה שנתמנה למלאות תפקידים דמלוכה, הרי זהו ענין שמיתוסף ונפעל בהגברא ע"י מינוי זה, ואינו חשיבות שישנה בהאדם מצ"ע, וממילא שייך בזה הפסק ואינו בהכרח שיעבור בירושה אף לזרעו, דהא הוא תלוי במינוי ואינו בהגברא מצ"ע; משא"כ במלכות בית דוד, הרי מלכותם הוא מסובב ממעלתם שחלה בהם מצ"ע להיות לאנשים שהם בחשיבות דמלך, וזה נעשה מהות ועיקר בהגברא בעצמו מה שהוא "מלך" בעצמו, ומזה בא במילא תפקיד ומינוי מלכותו בפועל, ולזה אין שייך בחשיבות זו הפסק, והוא עובר בדרך ממילא מאב לבנו כיון שהוא חשיבות שישנו בהאב מצ"ע.

לקראת שבת

ד.

יבאר דבמלבי דוד היתה המלכות בהגברא מצ"ע ולזה עוברת ודאי בירושה

ע"פ כל הנ"ל מובן, דאיכא חילוק יסודי בגדר ירושת המלכות בין מלכי בית דוד ושאר המלכים (וכן כל השררות והמינויין) שבישראל, דבשאר מלכים שאינו אלא ירושת תפקיד, ה"ז דמי לכל ירושת נחלה, דהמוריש יש לו "בעלות" על תפקיד פלוני (ע"ד שאר רכושו ונכסיו שהוא הבעלים עליהם), וזה הוא שמוריש לבניו (וכהדגשת הרמב"ם כאן (בה"ז שם) "כל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה");

משא"כ אצל מלכות בית דוד אין זו כמו ירושת נכס, אלא הוא ענין הבא בדרך ממילא, שע"י ש"זכה דוד בכתר מלכות", "הרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם", שבדרך ממילא נטבע בהם כח המלוכה עד עולם.

ועפ"ז י"ל, דמ"ש הרמב"ם שם בנוגע למלכי בית דוד, "ולא זכה אלא לכשרים" – אינו ענין לתנאי ירושת המלכות שכתב לפנ"ז "והוא שיהי' הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה" – אלא הם ב' עניינים נפרדים זמ"ז, דהתנאי להיות "ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה" נוגע לירושת תפקיד המלוכה, דרק מי שיש בו חכמה ויראה יכול להנהיג המלוכה כראוי; אבל כוונת הרמב"ם "ולא זכה אלא לכשרים" היא לענין ירושת "כתר מלכות", שכח המלוכה המיוחד למלכי בית דוד אינו עובר אלא לזרעו הכשרים, ולא לזרעו שאינם כשרים, שהם אינם זוכים בכתר מלכות להיות שיש כאן חסרון בהגברא כשלעצמו ולא דוקא בשייכות לתפקידו ("שלא זכה אלא לכשרים").

ה.

יוסיף דהוא חילוק בדרך הירושה דהמלכות אי דמי לכל ירושות

והנה ע"פ הנ"ל נחתנין לעוד הפרש יסודי בין מלכי ישראל ומלכי בית דוד – בנוגע למצב הבן בחיי האב:

אצל שאר המלכים (וכל השררות) שגדר מלכותם אינו אלא התפקיד דמלוכה, מובן, שכל זמן שהאב חי וקיים, א"א שיחול על הבן שום גדר של מלכות (כ"ז שאביו עדיין מולך), כי תפקיד המלוכה לא יתכן אלא לאחד. וגם אם הוא בן הראוי למלא מקום אבותיו – הרי כל זמן שאביו מולך אין להבן כלום בענין המלכות (כמו בירושת נכסים, שכל זמן שהמוריש בחיים אין להבן שום בעלות על נכסי האב), והוא רק בגדר ראוי ליורשו¹⁴.

14) אלא שבזה שינוי בין ירושת נחלה לירושת שררה (ראה בהנסמן בהערה 7), שירושת נחלה היא רק לאחר מיתה, וירושת שררה אפשרית גם

12) וראה ראב"ד שם ספ"א. צפע"נ עה"ת ויחי מט, ט. לקו"ש חל"ע ע' 206 ואילך.

13) ראה המשך תער"ב פקכ"ב. ובכ"מ.

לקראת שבת

כא

משא"כ אצל מלכי בית דוד, כיון שיש אצלם כתר מלכות, שהכח והחשיבות דמלוכה מוטבע בהם מצד עצמם, הרי זהו ענין הקיים גם בחיי אביו¹⁵.

ועפ"ז י"ל שזו היתה פעולתו של דוד בהמליכו את שלמה בחייו:

אע"פ שזכה שלמה בכתר מלכות תיכף משנולד, להיותו זרע כשר, והי' לו כח המלוכה בעצם, מ"מ, כל זמן שדוד הי' בחיים ומלך בפועל, הרי כח המלוכה של שלמה הוא רק "בכח" ולא "בפועל", כי אין הכרח שימלוך בפועל [ולא מיבעי אצל שלמה שהיו לו עוד אחים ואין וודאות שהוא יהי' המלך, אלא גם אם היה מדובר בכך יחיד, הרי אפשר שימות בן בחיי האב ולעולם לא ימלוך בפועל];

אבל ע"י בחירת דוד בשלמה בנו וציוויו למושחו, חל עי"ז על שלמה שם מלך, היינו לא רק שעתיד הוא לירש את המלוכה מדוד, אלא יש עליו שם מלך בפועל (כיון שזכה ב"כתר מלכות").

ואין זו סתירה להכלל שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד – כי הדיוק בזה הוא "משתמשים בכתר אחד", דהיינו הנהגת המלוכה בפועל, שזה אינו שייך להיות ע"י שנים בבת אחת (ובפרט שאין דעותיהם שוות וכו'¹⁶), ואין מלכות אחת נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא; אבל עצם שם מלך, שתלוי ב"כתר מלכות" וכח המלוכה שניתן לדוד ולזרעו עד עולם, אפשר לחול על שנים בזמן אחד.

ובעומק יותר יש לומר, ש"שם מלך" שחל על שלמה אינו בסתירה לשם מלך דוד – כי היינו הך, ד"כתר מלכות" של שלמה אינו אלא "כתר מלכות" של דוד (וכן בכל מלכי בית דוד, ש"כתר מלכות" שלהם הוא אותו הכתר, וכמרומו בחז"ל (ע"ז מד, סע"א¹⁷) שהסימן למלכי בית דוד הוא שכתר דוד "הולמתו"), כי כתר מלכות של מלכי בית דוד הוא עצם אחד.

וכן בעניננו, שהנהגת המלוכה היתה בפועל (רק) על ידי דוד, כדמוכח בדה"א (כה-כט) כנ"ל (ומה שמצינו ענינים של הנהגת המלכות אצל שלמה בחיי דוד, אין זה אלא בשליחותו של דוד אביו¹⁸, ולא כמלכות נפרדת)¹⁹; אבל מ"מ חל שם מלך על שלמה בחיי דוד (לאחרי שנמשח²⁰), כיון שיש אצלו "כתר מלכות".

בחיים, שממלא מקום אבותיו בשררה זו.

15) וי"ל שגם בשאר מלכי בית דוד הנ"ל (ס"א) לא נפקעה המלוכה מהאב כשנעשה הבן מלך, משא"כ במלכי ישראל, דכאשר הבן ירש המלוכה בחיי האב נפקעה לגמרי מהאב. וראה צפע"נ להוריות י, א ד"ה פרט.

16) ראה סנהדרין לח, א. ספרי (ורש"י) פינחס כז, יח. ועוד. ובמילא אין גדר שררה והנהגת

המלוכה של א' שווה לחבירו.

17) וראה גם סנהדרין כא, ב ובפרש"י. וראה הנסמן בערה 13.

18) אבל שליחות זו אינה אפשרית בכל אדם, אלא מי שהוא "כמותו" דהמשלח, היינו מלך כמותו, כמו שלמה שהי' מלך כמותו ד"דוד". וכמו שבשליחות בכלל צריך השליח (לכל לראש) להיות כמותו דהמשלח, וחש"ו לאו בני שליחות נינהו,

ו.

עפ"ז מיישב לשון הש"ס במ"א, דגדר הנ"ל שבמלכות דוד
נפעל ע"י מלכות שלמה עמו

יש להוסיף ביאור בזה שמצינו ענין כזה – מלך בחיי האב (כשלא נפקע המלכות מן האב) – רק אצל דוד ושלמה:

ידועים דברי הרמב"ם (סהמ"צ מל"ת שס"ב²¹) "אין מלך למי שמאמין תורת משה רבינו אלא מזרע דוד ומזרע שלמה דוקא" (והוא בכלל עיקר הי"ב מהי"ג עיקרים (ברמב"ם פיהמ"ש פ' חלק)). ובזה מתורץ לשון הגמ' (מגילה יד, א. וש"נ) "דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן", דלכאורה איך מתאים להוסיף "ושלמה" (דמשמע כאילו דהוי מלכות נפרדת), והרי מלכות שלמה היתה ירושה דמלכות דוד (ומשיחת שלמה היתה רק "לסלק המחלוקת" מפני אדוני?) אלא משום שמלכות שלמה (ומשיחתו) יש בה גם התחלת ענין חדש, דהנצחיות דמלכות בית דוד "עד עולם" נפעלה דוקא ע"י דוד ושלמה יחד, כמבואר במ"א²².

ועפ"ז יש לומר, שמטעם זה היו שניהם מלכים בזמן אחד²³, דבזמן זה הוגדר ענין זה שבמלכותם, דמחמת שניהם נעשתה המלכות למלכות נצחית.

כמשנ"ת במק"א.

19) וי"ל שלכן לא נהרג אדוני' מדין מורד במלך (ראה לעיל הערה 4). ואכ"מ.

20) שלדעת הרמב"ם הוצרך לזה בנוגע לשלמה לסלק המחלוקת (הל' כלי המקדש פ"א הי"א. הל' מלכים ספ"א).

21) ע"פ הוצאת קאפח (ועד"ז בהוצאת העליר).
ולפנינו – בשינוי קצת.

22) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 108 ואילך.
23) להעיר מזה שאמרו (זח"א קנו, רע"א. רכה, סע"ב. ועוד) דבזמן שלמה קיימא סיהרא באשלמותא (וראה גם שמו"ר פט"ו, כו), והרי זה שייך בין לדוד (דור יד) ובין לשלמה (דור ט"ו), שהרי מילוי ושלמות הלבנה היא חצי כ"ט י"ב תשצ"ג (ב"י או"ח סתכ"ו) שהוא בין י"ד לט"ו, קודם לשלמות ט"ו יום.

לימוד התורה

אין מספיק הלימוד בשכל ומוכרח שיהי' עובד ה'

במענה על מכתבו מ... אודות חשבון הנפש ושכא לסך-הכל, אשר אין מרגיש עלי' במעלות העבודה ויראת שמים במדה מספקת מתאים ללימוד התורה.

והנה ידוע מאמר רז"ל (ע"ז יט, א) שבזמן לימוד התורה ישנן שתי תקופות, בתורת ה' יהגה, ובתורתו אשר זהו תכלית הלימוד.

ולכאורה יקשה המקשן איך אפשר שתורת ה' תעשה לתורתו, והרי אין ערוך כלל וכלל בין נותן התורה ולומד התורה, בין בורא ונברא, ואם אי אפשר להעלות פילא בקופא דמחטא (ואפילו בחלום) אף ששניהם גבולים, עאכו"כ בנוגע להבורא בלי גבול האמיתי ואשר הוא ודעתו וחכמתו ותורתו חד הוא (וכמו שהאריך הרמב"ם בכל זה ונתבאר בתניא וביחוד בשער היחוד והאמונה (בתניא שם)),

אלא שהוא בחסדו של הקב"ה שהוא כל יכול, והממנו יפלא כל דבר.

ומזה יובן ג"כ, שבכדי שתורת ה' תעשה לתורתו, מוכרח שיהי' עובד ה' ואין מספיק הלימוד בשכל לחוד כלל וכללון המכילתא (יתרו) קבלו מלכותי ואח"כ תקבלו גזירותי, ובברכות (רפ"ב) אשר בכל יום צריך לקבל תחלה עול מלכות שמים ואח"כ עול תורה ומצות.

ומכ"ז מובן שבאם אין ההכנה באופן האמור [שכל זה נכלל בפתגם חז"ל הקצר, אשר קבלת התורה היתה ע"י הקדמת נעשה לנשמע], ואם אין הלימוד בדרך זה, הנה אין לה שייכות אמיתית עם האדם הלומד ובמילא אין ניכרת פעולתה,

לקראת שבת

אף שכדי שלא לשלול ענין הבחירה, מניחים לו ללמוד התורה ולהבינה אם בר שכל הוא, כיון שזהו מדרכי הטבע, וע"ד מרז"ל (משנה ע"ז פ"ד) יאבד עולמו מפני כו', ובפרט שע"פ הבטחת בל ידח ממנו נדח, הנה סו"ס יפעלו דברי התורה להחזירו לדרך הרצוי, אבל דא עקא, שיכול להיות זה בגלגול אחר (תניא סוף פקד לט) ובינתיים אבד עשירות שנים וכו'.

המורם מכל הנ"ל שצריך ללמוד תורה בטהרה (ע"י שיהי' זהיר בטבילת עזרא) ובהקדמת יראת שמים וקבלת עול מלכות שמים, וכיון שלאחר כל זה עדיין צריכים לסייעתא דשמיא, הנה צריך להיות ג"כ הענין דיהיב פרוטה לעני, שאז במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה נותנים לו הצלחה בהלימוד מבלי התחשב אם הוא עני או עשיר.

מובן שאי אפשר לבאר ככל הדרוש במכתב, אבל תקותי שגם השורות הנ"ל המעטות בכמות תספיקנה, אם יעייין בהם כפי הדרוש...

בברכה.

(אגרות קודש ח"ב אגרת ד'רמ)

על ידי לימוד תורת החסידות נעשית לו סם חיים

...ובטח למותר להעיר לדכוותי, אשר לקבלת ברכות שמים מעל צריכים להיות כלים רחבים מתחת, וכל אחד השייך לתורה, הרי כלים רחבים שלו היא התורה הארוכה מני ארץ ורחבה מני ים.

ובלבד שעפ"י מרז"ל (שבת לא, סוף ע"א) הנה צריך להיות ערוב קב חומטין שע"ז הוא קיום התורה שלו.

וכמבואר ביומא עב: שצריך השתדלות שיהי' באופן של זכה נעשה לו סם חיים, ובימינו אלו הוא על ידי לימוד תורת החסידות, פנימיות התורה, וזהירות בענין תפלה, אמירת תהלים וכו', וכמרז"ל בעירובין (סה, א) שמעתתא בעי צלתא דעה צלולה, והאריכות בזה אך למותר.

בברכה שיבשר טובות בקרוב.

(אגרות קודש ח"ה אגרת א'סט)

התורה נקנית רק ע"י מסירות-נפש

"שא, שא, משה רבינו הגיע להר סיני על-ידי האש (ראיית לבת האש שבסנה) – וזכה שמתן-תורה יהי על-ידו. את התורה לוקחים רק באמצעות מסירות נפש. הוא יהי בריא ויהי לו אריכות ימים"

חשק מאוד להיות בין השומעים

עובדא הוה בחורף תקנ"ט או תק"ס בהיות הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"צ צמח-צדק צוקללה"ה נבג"ם זי"ע בן תשע שנים, חשק מאד להיות בין השומעים דא"ח בלילי שבתות ולא הניחווהו. ויתחנן אל כ"ק אביו זקנו רבנו הגדול ולא הועיל, ויצטער מאד על זה, ויתחכם למצא איזה עצה לשמוע את התורה שאומרים בלילי שבת.

דירתו של כ"ק רבינו הגדול היתה משני בתים שבכל אחד מהם שני חדרים, ושני כתלים מחברים הבתים. בבית אחד דרו בני ביתו של הוד כ"ק רבינו הגדול ובבית השני דר כ"ק רבינו הגדול בעצמו, ומחדר הראשון היו שליבות אל העלי' שע"ג חצי הבית הזה.

והנה בהחדר שלפני חדר מושב הוד כ"ק רבינו הגדול הי' תנור גדול (שגם היו אופים בו מזמן לזמן) אשר פי התנור הי' בחדר החיצון, וכותל התנור נכנס להחדר אשר בו ישב הוד כ"ק רבינו הגדול. והתחכם הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צ"צ והתחבא בהתנור והטה אזנו, ושמע אמרות הוד כ"ק רבינו הגדול. וכה היו כמה שבתות.

אז נודע התחכמותו במקום מחבואו

פעם אחת הי' קור גדול ביותר וקראו לנכרי להסיק את התנור, והתחיל להניח העצים. בהיות התנור גדול, כשהתחיל להניח העצים וראה שאין נכנסים בנקל כ"כ, סידר העצים

לקראת שבת

בקירוב אל פי התנור והניח אש, וכרגע נתמלא הבית עשן, והתחיל לדחוק העצים הבווערים פנימה יותר. אך כשראה שאי-אפשר, הוכרח לכבותם ולהוציאם, לראות מפני מה אין העצים נכנסים להתנור עד הכותל, וירא כי נער בתנור, ויצעק צעקה גדולה, וישמע גם בחדר הוד כ"ק רבינו הגדול, וגם בהבית דירה השני ויבהלו כולם לקול הצעקה.

בהיות הבית מואר רק בנר קטן וגם עשן העצים שכיבה הנכרי הי' מחניק לא הי' אפשר ברגע הראשון להכיר מי הוא הנמצא בתנור, אך אח"כ ראו כי זהו הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק, ואז נודע התחכמותו במקום מחבואו.

התורה נקנית רק ע"י מסירות נפש

כ"ק אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה [—אשת כ"ק אדמו"ר מהר"ש] זצוקלה"ה ספרה לי, אשר בעצמה שמעה מאת כבוד זקנתה הרבנית מרת שיינא [—אשת כ"ק אדמו"ר האמצעי] נ"ע, אשר היתה באותו מעמד אצל חמותה הרבנית סטערנא [—אשת כ"ק אדמו"ר הזקן] זי"ע:

כשהוציאו את הילד מהתנור, הוא הי' מבוהל. חמותי — הרבנית סטערנא — צעקה אל החותן — כ"ק רבינו הגדול — תראה מה יכל להיות, יכל להיות אסון. לזרים הנך מרשה להיכנס, וכשהילד שלך ביקש לא הרשית לו.

השיב החותן:

שא, שא, משה רבינו הגיע להר סיני על-ידי האש (ראיית לבת האש שבסנה) — וזכה שמתן-תורה יהי' על-ידו.

את התורה לוקחים רק באמצעות מסירות נפש. הוא יהי' בריא ויהי' לו אריכות ימים. (אגרות קודש חט"ו ע' קלט)

לזכות

הילד **מנחם מענדל** ש"י

לרגל תספורתו בשעטו"מ ביום כ' חשון ה'תשע"א

*

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת **בן ציון** וזוגתו מרת **פייגא** שיחיו

טרייטעל

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות, נחת והרחבה

לזכות

החתן הת' **מנחם מענדל שי' בערקאוויטש**

והכלה חי' **מושקא תחי' באראס**

לרגל בואם בקשרי השדוכין בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל

על יסודי התורה והמצוה

*

נדפס ע"י הוריהם שיחיו

* * *

לזכות

הילד **אורי אלכסנדר שי'**

בן הרה"ת **שלום דובער** וזוגתו מרת **נחמה דינה** שיחיו

לרגל הולדתו בשעטו"מ ביום ט"ז אלול ה'תש"ע

יה"ר שיזכו הוריו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות, נחת והרחבה

*

נדפס ע"י זקניו

הרה"ת **יעקב** וזוגתו מרת **אלישבע** שיחיו

טאראן

לזכות

הילדה **ראשא רוזה תחי**

בת הרה"ת **אברהם נתן** וזוגתו מרת **אסתר לאה** שיחיו

גניביש

לרגל הולדתה בשעטו"מ ביום כ"א אלול ה'תש"ע

יה"ר שיזכו הורי' לגדלה לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות, נחת והרחבה

*

נדפס ע"י זקני

הרה"ת **יקותיאל יהודה** וזוגתו מרת **חנה** שיחיו

גניביש

